

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN OP HET GEBIED VAN DEN BOSCHBOUW IN ONS LAND

door

Prof. Ir. J. H. JAGER GERLINGS

De gebeurtenissen, die sedert het verschijnen van het vorige overzicht¹⁾ in Europa en, sinds ook wij in den oorlog zijn betrokken, ook in ons land in zoo velerlei opzicht zulke groote veranderingen hebben te weeg gebracht, hebben onze boschbouw een diepgaande en blijvende beteekenis.

Door de aanvankelijke beperking en na Mei algeheele stopzetting van onze invoer zijn wij ten aanzien van onze houtvoorziening thans geheel aangewezen op de voorraden, die in ons land aanwezig zijn en op hetgeen wij zelf aan hout kunnen voortbrengen. Hoewel zich ten aanzien van den invoer van hout — en ik denk hierbij vooral aan het z.g. „without” voor de bouwnijverheid — waarschijnlijk in de naaste toekomst eenige mogelijkheden zullen voordoen, is het welhaast zeker, dat wij, wat betreft ons mijnhout, het hout van papier- en lucifersfabricage, triplex en zooveel andere behoeften, voorshands geheel op onze eigen productie zullen zijn aangewezen.

Onze boschbouw is hierdoor in een geheel andere betrekking tot onze samenleving gekomen; hij heeft plotseling de taak te vervullen gekregen om in belangrijke mate in onze houtbehoefte te voorzien. In hoeverre hij aan die taak zal kunnen voldoen zal de tijd moeten leeren, maar het is wel zeker, dat de voorziening in de behoeften, welke in de naaste toekomst en mogelijk ook daarna op onze houtvoortbrenging zullen zijn aangewezen, zelfs met opoffering van een belangrijk deel van onze houtvoorraad *niet* ten volle zullen kunnen worden bevredigd.

Het is dus noodzakelijk, dat van elken boom, die in ons land wordt gekapt, het meest economisch gebruik wordt gemaakt, dat b.v. geen werkhout tot brandhout wordt verzaagd en elk stuk werkhout dáárvoor wordt gebruikt, waarvoor het het meest noodig en het best geschikt is.

Zijn onze bosschen — afgezien van de hoeveelheid hout, die zij door hun betrekkelijk geringe oppervlakte, kunnen

¹⁾ September-nummer van het Nederl. Boschbouw Tijdschrift 1939.

leveren — overigens in staat om aan de hun plotseling opgelegde taak te voldoen?

Het antwoord op deze vraag kan helaas niet gunstig luiden. Onze grovedennenbosschen, die verreweg het meereendeel van ons boschbezit vormen, zijn steeds afgestemd geweest op den mijnhouthandel als zijnde voor den eigenaar finantieel het voordeelgrootst. Grenenhout met grootere afmetingen dan die van mijnhout is bij ons daardoor schaars. Bovendien was de verpleging, vooral van het particuliere bosch, steeds onvoldoende gericht op het voortbrengen van een technisch volwaardig product, terwijl onze met bosch bezette gronden door onvoldoende kennis van den boschbouw en tekort schietende verpleging van de bosschen voor het meereendeel per eenheid van oppervlakte niet zooveel hout voortbrengen als mogelijk moet worden geacht.

Nu onze bosschen zijn ingeschakeld in het voortbrengingsproces en ons economisch leven plotseling gedeeltelijk van onze houtproductie afhankelijk is gesteld, doen zich aanstonds drie groote moeilijkheden voor, de geringe omvang van onze productie, gebrek aan hout met grootere afmetingen en in veel opzichten een onbevredigende hoedanigheid van het hout.

Aangezien het zich laat aanzien, dat onze bosschen ook in een verder gelegen toekomst als houtproducent een belangrijke rol zullen hebben te vervullen, is het dringend noodig, dat zoo spoedig mogelijk worde getracht in een en ander verbetering te brengen. Alle eigenaren van bosschen, lanen, boomgroepen of vrij staande boomen moeten zich bewust worden van hun plicht om als eigenaar of gebruiker van een stuk van onzen bodem door een goed gebruik daarvan zoo krachtig mogelijk mede te werken om in ons aller belang nu en in de toekomst op de meest doeltreffende wijze in onze houtbehoefte te voorzien. Voor zoover daardoor geen andere, hoogere belangen worden geschaad, moet onze boschoppervlakte worden uitgebreid, slechte bosschen zullen door meerbelovende moeten worden vervangen; wij zullen ons op het teelen van hout met grootere afmetingen moeten toeleggen en het onderhouden, vooral van de particuliere bosschen, zal moeten verbeteren en meer hout per eenheid van oppervlakte voort te brengen en bovendien hout, dat aan hoogere technische eischen voldoet.

De tijdsomstandigheden maakten en maken het noodig van Overheidswege verschillende maatregelen te treffen zoowel ten aanzien van de rechtstreeksche voorziening in de houtbehoefte als in verband met de houtproductie. Van verschillende dezer maatregelen is in dit tijdschrift reeds mededeeling gedaan maar het is wellicht goed ze, voor zoover vóór 1 September j.l. getroffen, hier bij elkaar te vermelden.

Bij beschikking van den Minister van Economische Zaken van 2 September 1939 no. 47692 N, Directie van Handel en Nijverheid (Houtbeschikking 1939, no. 1) werd een *Rijksbureau voor Hout* in het leven geroepen, waarvan de Directeur verantwoordelijk werd gesteld voor het beschikbaar komen, het verdeelen en het doen verbruiken van het geproduceerde of verhandelde hout binnen het kader van de verleende wettelijke bevoegdheden. De door dit bureau sedert dien getroffen maatregelen blijven hier onbesproken omdat zij met den boschbouw als zoodanig geen rechtstreeks verband houden.

In verband met de houtproductie werd door den Minister van Economische Zaken de *Bodemproductiebeschikking 1939* (besch. van 8 Dec. 1939, no. 11176, Afd. VI, Dir. v. d. Landbouw) vastgesteld. Bij deze beschikking werd de Directeur van het Staatsboschbeheer, Dr. J. A. van Steijn, benoemd tot *Productie Commissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt*.

Voorts werden bij de hieronder vermelde beschikkingen de volgende maatregelen getroffen :

1. Bosschen en andere houtopstanden mogen slechts worden geveld of gerooid krachtens vergunning, welke in voorkomende gevallen wordt verleend door genoemden productiecommissaris (Bodemproductiebeschikking 1939).
2. Op het verkrijgen van vergunning tot het vellen van bosschen en andere houtopstanden volgt automatisch de verplichting tot bebossching (beplanting) van een gelijke oppervlakte als waarvan de houtopstand is geveld of gerooid. De productiecommissaris voor den boschbouw en de houtteelt kan van deze verplichting ontheffing verleenen (lid 2, toegevoegd aan het bestaande art. 7 der Bodemproductiebeschikking 1939; Besch. v. d. Secr. Gen., waarn. Hoofd v. h. Dep. v. Landbouw en Visserij van 7 Juni 1940, no. 5194 Afd. VI, Dir. v. d. Landbouw).
3. Het is verboden aan bosschen en andere houtopstanden handelingen te verrichten, welke ten gevolge kunnen hebben, dat hout op stam wordt gedood (lid 3, toegevoegd aan het bestaande art. 7 der Bodemproductiebeschikking 1939; Besch. als sub 2).
4. De productiecommissaris voor den boschbouw en de houtteelt is bevoegd, den gebruiksgerechtigde van bosschen en andere houtopstanden te gelasten, deze geheel of gedeeltelijk te vellen of te rooien op door hem te bepalen wijze. Ook uit een velling op grond hiervan vloeit automatisch een verplichting tot herbebossching voort. De productiecommissaris kan in uitzonderingsgevallen ontheffing van deze verplichting verleenen. (Art. 7 bis, toegevoegd aan de Bodemproductiebeschikking 1939; Besch. v. d. Secr.-Gen., waarn. Hoofd v.

h. Dep. v. Landbouw en Visscherij van 22 Juli 1940, no. 6168, Afd. VI, Dir. v. d. Landbouw);

5. Het is met ingang van 7 Juni 1940 tot nadere aankondiging verboden, ongeschild eikenhout van inlandschen oorsprong te vervoeren. Alle eikenhout, dat hier te lande wordt gekapt, moet dientengevolge ter plaatse van de velling van de schors worden ontdaan. De eikeschors wordt beschouwd als looistof in den zin van de Looistoffenbeschikking 1939 no. 1, en dient te worden afgeleverd aan looistofhandelaren, die bij het Rijksbureau voor Huiden en Leder zijn ingeschreven.

Indien om bepaalde technische redenen het schillen van het gevelde eikenhout ondoenlijk zou zijn, dient men zich te wenden tot de Directie of de houtvesters van het Staatsboschbeheer voor het verkrijgen van een vervoervergunning van ongeschild eikenhout. (Bekendmaking van het Dep. v. Handel, Nijverheid en Scheepvaart).

De Directeur van het Staatsboschbeheer, die mij evenals de Directie van de Nederlandsche Heidemaatschappij wederom op de meest welwillende wijze gegevens voor dit overzicht heeft verschaft — waarvoor mijn groote erkentelijkheid — deelt mij mede, dat bij de toepassing van de Bodemproductiebeschikking aanvankelijk veel soepelheid moest worden betracht, doordat deze beschikking op 10 December 1939, dus tijdens het vellingsseizoen, in werking is getreden. Hij voegt hier echter aan toe, dat, gezien den moeilijken toestand onzer houtvoorziening, in het bijzonder wat betreft de voorziening van mijnhout, paalhout en werkhout, in het komende vellingsseizoen aan de bovenvermelde bepalingen gestreng de hand moet worden gehouden .

Het lijdt geen twiifel of ten aanzien van het in ons land aanwezige gezaagde of voor velling in aanmerking komende hout, waarvan de beschikbare hoeveelheid zoo ongunstig staat tegenover de behoefte, zijn — voorzover deze ten aanzien van het gezaagde hout niet reeds zijn genomen — nog allerlei bepalingen te verwachten.

Zoo is het immers dringend noodig, de distributie en het verbruik van onzen houtvoorraad zoo economisch mogelijk te regelen, de prijzen ervan binnen redelijke grenzen te houden en misstanden op het gebied van den handel te voorkomen. Dit laatste is, b.v. noodig om er voor te waken, dat zich deze van den reeds vóór den oorlog gevestigden handel niet naar anderen zou verplaatsen, z.g. kettinghandel zou ontstaan, e.d.

Een belangrijke maatregel op dit gebied is op 14 September 1940 in werking getreden. Volgens bekendmaking van het waarn. Hoofd van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart zijn met ingang van dien datum maximumprijzen vastgesteld voor resp. gezaagd naaldhout, mijnhout en populierenhout.

Omtrent deze *Prijzenbeschikkingen* wordt verwezen naar de daarover elders in dit nummer opgenomen mededeeling.

Hierboven zeide ik reeds, dat alle eigenaren van bosschen en andere houtopstanden door een goed gebruik daarvan zoo krachtig mogelijk moeten medewerken om op de meest doeltreffende wijze nu en in de toekomst in onze houtbehoefte te voorzien. Dit is geheel in de lijn van de Bodemproductiebeschikking 1939, waarbij het aan gebruiksgerechtigden verboden is hun als zoodanig ter beschikking staanden cultuurgrond braak te laten liggen of voor bodemcultuur ongeschikt te maken, tenzij een en ander geschiedt ten behoeve van de uitvoering van een cultuurtechnisch werk of door het zetten van gebouwen of getimmeren of door verving.

Dit geldt vanzelfsprekend ook voor den boschbouw. Het is dus verboden om kapvlakten, die reeds in het bosch aanwezig waren vóór de inwerkingtreding van de Bodemproductiebeschikking 1939, onbenut te laten liggen.

Het algemeene streven naar verhooging van de voortbrenging van onzen vaderlandschen bodem, dat na de zich sedert Mei 1940 ontwikkelenden economischen toestand aanzienlijk is verstrekt en ook voor de verdere toekomst van het allergrootste belang zal blijven, heeft zich in den boschbouw te richten naar het verbeteren van bestaande bosschen, waardoor deze meer en beter hout voortbrengen en voorts naar den aanleg van bosch op woesten grond.

In dit verband moet er aan worden herinnerd, dat in de reeds eerder genoemde Bodemproductiebeschikking wordt bepaald, dat het verboden is grond te openen anderszins krachtens en overeenkomstig een door den Productiecommissaris voor de Ontginninggronden (Ir. F. P. M e s u, Directeur van den Cultuurtechnischen Dienst te Utrecht) goedgekeurd plan.

Bij de verbetering van bosschen en den aanleg van nieuw bosch doet zich van oudsher een ander streven gelden, n.l. het zoeken naar werkverruiming voor onze werkelozen en thans ook dat naar werkobjecten voor de gedemobiliseerden, n.l. voor den Opbouwdienst.

Door den Rijksdienst voor de Werkverruiming zijn in het afgelopen verslagjaar reeds veel bosschen ter verbetering onderhanden genomen, terwijl ook werkverruiming werd gevonden in den aanleg van bosch op woesten grond.

Evenals in vorige jaren zijn de meeste beboschingswerkzaamheden van het Staatsboschbeheer dienstbaar gemaakt aan de werkverruiming. Daarnaast zijn regelingen getroffen om ook gedemobiliseerden (Opbouwdienst) te werk te kunnen stellen.

Mede met het oog, hierop en deels om als natuureservaat te worden bewaard, had gedurende het tijdvak Juni 1939—

Juli 1940 wederom een belangrijke uitbreiding plaats van het domeinbezit. In dit tijdvak werden, behalve kleinere objecten ter uitbreiding of afronding van het bezit, de volgende belangrijke complexen aangekocht en aan het Staatsboschbeheer toegevoegd.

1e. Het landgoed „Wallenberg” nabij Zeist groot pl.m. 231 ha, vormende een uitbreiding van de boschwachterij „Austerlitz”, waardoor deze thans een oppervlakte van pl.m. 836 ha beslaat en onmiddellijk grenst aan het Zeisterbosch;

2e. Het complex „de Bruuk”, groot pl.m. 67 ha, gelegen ten oosten van de boschwachterij „Groesbeek” en vormende een uit wetenschappelijk oogpunt beschouwd, belangwekkend terrein (blauw grasland). Het zal ten deele worden ontgonnen tot cultuurgrond, terwijl een belangrijk deel als reservaat zal worden bewaard; het terrein is voor een klein gedeelte met eikenbosch bezet;

3e. De Haarler- en Holterberg, groot pl.m. 540 ha met een uitbreiding van dit terrein groot pl.m. 388 ha; waardoor een belangrijk gedeelte van de gronden op den Haarler- en Holterberg, tezamen ruim 900 ha, Staatsbezit is geworden. Deze aankoop heeft geleid tot stichting van de boschwij. „Haarle”;

4e. De „Klotterpeel” onder Bakel, groot pl.m. 24 ha. Het is een gedeelte van een complex heidegrond, dat in werkverschaffing wordt ontgonnen; dit gedeelte is aan den Staat toegewezen om als natuurreservaat te worden bewaard.

Vanwege het Staatsboschbeheer zijn voorts op grond van de Vorderingswet 1938 ten behoeve van de volkhuishouding gevorderd:

1e. Het „Vijlenerbosch” onder Vaals, groot pl.m. 204 ha. Hierdoor is thans een gedeelte van het aloude boschcomplex nabij Vaals Staatsbezit geworden en heeft het Staatsboschbeheer thans ook gronden in Zuid-Limburg. Dit gedeelte was eigendom van de Vereeniging „Naberschap van Villender Rotten” en van de gemeente Vaals. Het bestaat bijna geheel uit hakhout, dat door jarenlangen kap, zonder dat veel zorgen zijn besteed aan de instandhouding, sterk is achteruit gegaan. Het zal in werkverruiming worden verbeterd en omgezet in opgaand loofhoutbosch;

2e. Een complex onder Groesbeek, groot pl.m. 62 ha als uitbreiding van de boschwij. van dien naam.

Het ligt voor de hand, dat de vergrooting van den opbrengst van onzen bodem een nog sterkere neiging als tot dusverre doet ontstaan tot het ontginnen van woesten grond. Dit is trouwens economisch thans meer dan ooit noodig maar het spreekt wel vanzelf, dat daarbij ten sterkste moet worden gewaakt tegen het schenden van andere belangen, n.l. die van aesthetischen, cultureelen of wetenschappelijken aard.

Hetzelfde is noodig bij de uitvoering van cultuurtechnische werkzaamheden, de verbetering van bosschen, e.d.

Het verdient dan ook alle toejuicing, dat bij beschikking van de Ministers van Economische Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Sociale Zaken d.d. 2 April 1940, no. 3427, Afd. VI Dir. v. d. Landbouw, in overeenstemming met het gevoelen van den Raad van Ministers een *Natuurbeschermingsbeschikking* is vastgesteld. Op grond van deze beschikking voeren de onder de voornoemde Ministers ressorteerende diensten geen cultuurtechnische werken uit en verleenen bij de tot standkoming van zoodanige werken geen hulp, in welken vorm ook, dan nadat door of vanwege de Ministers van Economische Zaken en van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is verklaard, dat daartegen uit hoofde van natuurbescherming en landschapsschoon geen bezwaar bestaat.

Voor zoover de Ministers zich het nemen van een beslissing met betrekking tot een bepaald werk of bepaalde onroerende goederen niet uitdrukkelijk hebben voorbehouden, zijn de Directeur van het Staatsboschbeheer en de Houtvesters van dezen dienst — ieder voor zijn ambtsgebied — bevoegd namens de Ministers de hierboven bedoelde verklaring af te geven.

Bij deze beschikking is een Centrale Commissie voor Natuurbescherming ingesteld, welke tot taak heeft de Ministers bij te staan bij de uitvoering van deze beschikking en hen daaromtrent desgevraagd of eigener beweging van raad te dienen.

Uit een en ander blijkt, dat het in de praktijk er op neerkomt, dat het Staatsboschbeheer thans over alle objecten adviseert en in de laatste instantie genoemde Centrale Commissie waarmee de bedoelde belangen aan goede handen zijn toevertrouwd.

Dat voor het behoud en de bevordering van het landschapsschoon krachtig wordt gewaakt bewijst de instelling, naast de reeds bestaande algemeene Provinciale en plaatselijke stichtingen en vereenigingen, die reeds voor het behoud daarvan werkzaam zijn, van de Geldersche Landschapscommissie, als dochterinstelling, nevens haar zuster, de Geldersche Schoonheidscommissie, door het Geldersch Genootschap tot Bevordering en Instandhouding van de Schoonheid van Stad en Land.

Genoemde Commissie is op 11 April 1940 geïnstalleerd; zij beoogt „het dienen van het landschapsschoon” door waar gevaar dreigt zoo noodig te waarschuwen, vooral daar waar door nalatigheid, onnadenkendheid of onwetendheid ten koste van het landschapsschoon iets wordt gedaan of nagelaten.

Wanneer we spreken over het ontginnen van woesten grond en het uitbreiden van ons boschareaal, dan denken we onwillekeurig aan onze Boschstatistiek. Het gemis aan een betrouwbare statistiek van onze bosschen en woeste gronden doet zich thans, nu de omzetting van onproductieven grond in cultuurgrond meer dringt dan ooit en nu het er zoo op aankomt de productiemogelijkheden van onze bosschen te kennen, als een uiterst hinderlijk en ook beschamend feit gevoelen.

Intusschen maakte de samenstelling van de boschstatistiek groote vorderingen, mede door het in dienst nemen van meer hulppersoneel. Hierdoor bestond het vooruitzicht dat de kaarten en tabellen voor het geheele land midden 1941 geheel voltooid zouden zijn.

Thans bestaande moeilijkheden bij het verkrijgen der luchtfoto's veroorzaken echter eenige vertraging, zoodat het vermoedelijk niet mogelijk zal zijn dezen wensch in vervulling te doen gaan. Met eenige, naar wordt gehoopt geringe vertraging in de afwerking, moet rekening worden gehouden. Intusschen zal de statistiek veel meer brengen, dan oorspronkelijk werd aangenomen. De resultaten van de eerste opnamen waren aanleiding, dat nauwe samenwerking werd verkregen met de afdeeling Statistiek van de Directie van den Landbouw. In onderling overleg werd besloten, dat tegelijk met het bosch en de woeste gronden, ook de akkeren weidegronden zouden worden opgenomen, waarbij later ook de boomgaarden en tuinderijen kwamen. Daardoor wordt de boschstatistiek een volledige weergave van het geheele bodemgebruik in Nederland, met een nauwkeurigheid, zooals die tot op heden nog niet bestond.

Het stemt tot voldoening, dat juist de boschbouw aanleiding is geweest voor een herziening en beschikbare verbetering van de statistiek over het grondgebruik in Nederland.

De tijdsomstandigheden deden ook hun invloed gelden op den afzet van ons hout.

Het is genoegzaam bekend, dat de prijzen, die voor ons inlandsche hout konden worden gemaakt gedurende een reeks jaren bijzonder laag waren. Voornamelijk was dit te wijten aan de lage prijzen van het ingevoerde hout maar ook aan een toenemend streven om voor allerlei doeleinden tropisch hout te gebruiken, waar om technische redenen evengoed ons inlandsch product zou kunnen worden gebezigd en dit vroeger steeds daarvoor was gebruikt. De Commissie Inzake het Gebruik en de Verwerking van Inlandsch Hout in Nederland, die zich sedert 1931 — en gelukkig met succes — beijvert om ons vaderlandsche product meer bekendheid te geven en het gebruik ervan te bevorderen, is ook in de afgelopen verslagsperiode krachtig werkzaam

geweest. Door haar toedoen zijn onder meer wederom eenige groote leveringen van hout in inlandsch eiken-, beuken- en dennenhout uitgevoerd.

Te zamen met het Staatsboschbeheer, de Nederlandsche Heidemaatschappij en den groep Inlandsch Hardhout van den Nederlandschen Houtbond heeft op de Agrarische Afdeling van de Jaarbeurs in September 1939 en 1940 weer een gemeenschappelijke inzending van inlandsch hout plaats gehad. Vooral de inzending in dit jaar trok veel belangstelling. De houtgebruikers konden nu zien hoe het inlandsche product, waarop zij thans zijn aangewezen, eigenlijk is. Voor velen was het blijkbaar een eerste kennismaking en het was te zien, dat die in veel gevallen meeviel.

Om meer kennis te verspreiden omtrent den aard en de eigenschappen van het inlandsche hout heeft zij in Augustus 1939 een propaganda boekje het licht doen zien, bewerkt door Dr. J. R. Beversluis en dit in ruime mate onder belanghebbenden en belangstellenden verspreid.

Nu wij voor onze houtvoorziening grootendeels op ons inlandsche product zijn aangewezen en in verband hiermee allerlei maatregelen moeten worden getroffen, werpt de jarenlange samenwerking van genoemde commissie met den inlandschen houthandel en -zagerij, alsmede met veel verbruikers daarvan, vooral ten aanzien van het geven van advies over allerlei aangelegenheden betreffende de voortbrenging, de verwerking, het verbruik, den handel, de prijzen, enz. van ons hout, rijke vruchten af.

Dat de wereldgebeurtenissen ook hun terugslag vonden in de houtprijzen, ligt voor de hand. De Directie der Nederlandsche Heide-maatschappij was zoo welwillend mij hieromtrent gegevens te verschaffen, waaraan het volgende is ontleend.

De lage houtprijzen van 1938 en eerste helft 1939 begonnen reeds in den zomer van laatstgenoemd jaar op te loopen, in het bijzonder voor perkoenen en andere lichte sorteeringen in dennenhout. Toen echter in September 1939, de oorlog uitbrak, zette deze prijsstijging over de geheele linie door. Voor onze defensie waren groote hoeveelheden rondhout en zaaghout noodig, waarvan het dennen- en populierenhout voordeel hadden. De vraag naar inlandsch zaaghout in alle soorten begon langzaam maar zeker te stijgen. Vrij spoedig kwamen ook de papierfabrieken aan de markt. Eind 1939 werd het papierhout verkocht voor f 13.— per stère, franco fabriek.

De mijnhoutcontracten, welke eind December werden afgesloten voor het tijdvak Mei 1940—Mei 1941 kwamen op f 18.— tot f 18.75 per m³ franco mijn tegen f 13.— in het vorige tijdvak. Zooals uit de dezer dagen gepubliceerde

prijzenbeschikking Mijnhout no. 1 blijkt, is de prijs voor het mijnhout thans vastgesteld op f 21.— franco mijn of f 11.50 per m³ op stam.

Na 10 Mei 1940, toen alle invoer stop stond, nam de vraag naar zaag- en werkhout in alle soorten sterk toe.

Vergelijkt men de prijzen, welke in Augustus 1940 op stam golden met die in September 1939, dan blijkt een flinke stijging te hebben plaats gehad. Zoo bracht grovedennenhout in September 1939 op stam f 10.— op, tegen f 18.— in Augustus 1940; voor het mijnhout op stam bedroegen deze cijfers resp. f 9.— en f 12.50; voor dennendunsel resp. f 6.— en f 12.—, alles per m³.

Voor het loofhout-werkhout kunnen de volgende prijzen per m³ worden vermeld:

	Doorsnede op 1.30 m.					
	20—40 cm.		41—60 cm.		61 cm en meer	
	Sept. '39	Aug. '40	Sept. '39	Aug. '40	Sept. '39	Aug. '40
eik	f 10.—	f 30.—	f 25.—	f 50.—	f 35.—	f 70.—
beuk	6.—	25.—	12.—	27.—	12.—	30.—
iep	7.—	20.—	15.—	45.—	40.—	80.—
populier	5.—	12.—	8.—	17.—	10.—	20.—

Voor de boscheigenaren zijn deze hogere prijzen inderdaad een uitkomst want, zooals reeds gezegd, waren zij na den wereldoorlog geleidelijk tot een zoodanig laag peil gezonken, lager, dan vóór dien oorlog, dat elke prikkel om hun bosschen naar behooren te onderhouden en na velling weer opnieuw in te planten, was verdwenen. Nu de prijzen weer behoorlijk zijn — en als de voortekenen niet bedriegen zullen zij op een hooger peil dan vroeger blijven — is het echter — ik wees er reeds op — hun plicht om door een goed onderhoud van hun bosschen door doeltreffende herbebossing zich als grondgebruiker ten doel te stellen in het algemeen belang zoo krachtig mogelijk mee te werken aan onze houtvoorziening.

In het vorige overzicht mocht ik wijzen op het inmiddels tot wet verheven wetsvoorstel om voor alle motorrijtuigen, die zijn voorzien van andere dan benzinemotoren, de wegbelasting te verdubbelen. Hierdoor werd het gebruik van motorrijtuigen, die door *hout* als brandstof worden aangedreven in den kiem verstikt.

De zich sedert dien ontwikkeld hebbende omstandigheden leverden intusschen het overtuigend bewijs hoe juist de vele van de zijde van den boschbouw tegen bedoeld wetsontwerp te vergeefs ingebrachte protesten zijn geweest. Thans komen ter bevoegder plaatse talloze aanvragen in om vergunning tot het in bedrijfstellen van door houtgas, kolengas, e.d.

aangedreven motorwagens en is het noodig dit aantal te beperken en in overeenstemming te brengen met de hoeveelheid hout, die naar schatting voor dit doel beschikbaar kan worden gesteld.

Blijkens mededeeling in de pers van 20 Augustus 1940 heeft het waarn. Hoofd van het Dep. van Financiën thans bepaald, dat het betrokken artikel 3a van de motorrijtuigenbelastingwet voorloopig buiten toepassing blijft voor motorrijtuigen aangedreven door hout-, kolen- of turfgas zoodat voor deze wagens voortaan wegenbelasting wordt berekend volgens hetzelfde tarief als voor motorrijtuigen, die op benzine rijden.

Hoe stond het nu in het afgelopen tijdvak met de beschadiging onzer bosschen door insecten en zwammen?

Dr. Ir. J. J. Franssen, entomoloog van het Comité ter Bestudeering van Insectenplagen in Bosschen was wederom zoo vriendelijk mij omtrent de aantasting door insecten waardevolle gegevens te verstrekken, waaraan ik het volgende ontleen.

Als beschadiger van grovedennen bleef de dennenbladwesp (*Diprion pini* L.) in hooge mate onze aandacht vragen. Waren in 1939 door de eerste generatie van dit insect reeds veel bosschen op de Veluwe en in het Stichtsche kaalgevretten, de tweede generatie, welke zich aanvankelijk ontwikkelde onder gunstige omstandigheden, dreigde voor de dennenbosschen in het centrum van ons land een plaag van ongekend omvang te worden. Plannen tot grootscheepsche bestrijding van dit insect in dit gebied met behulp van vliegtuigen konden door den oorlogstoestand niet tot uitvoering worden gebracht. Toch werd er in de eerste decade van Sept. 1939 met motorverstuivers van de Nederlandsche Heide maatschappij en Staatsboschbeheer ongeveer 10.000 kg poeder ter bestrijding van de dennenbladwesp verstoven. Het bestond uit een voor dit doel speciale samenstelling van derris- en pyrethrumpoeder, waaraan een goedkoope draagstof was toegevoegd. Zodoende kon op de kosten een bedrag van ten minste f 3000.— worden bespaard. In sommige gevallen werd randbestrijding toegepast, waarvan de kosten zeer laag, b.v. f 4.— per ha.

Uitteraard zijn slechts de meest waardevolle of sterk bedreigde opstanden behandeld.

Ten gevolge van deze bestuivingen, door de minder gunstige weersomstandigheden in de laatste helft van September, waardoor het optreden van schimmels en bacterieziekten onder de rupsen in de hand werd gewerkt, door de, zij het dan ook plaatselijk, sterke ontwikkeling van eiparasieten, alsmede door het feit, dat de eerste generatie 1939 bijna geen „overliggers” had gevormd, liet het zich aanzien, dat het

ineenstorten van de Dipriongradaties ook in deze gebieden aanstaande was. Herfst-vreterij werd in het geheele gebied niet meer waargenomen.

Aangezien overal van de gecontroleerde Diprionlegsels thans nagenoeg 100 % is geparasiteerd, mogen wij aannemen, dat wij in het centrum van het land voorloopig geen schade van dit insect meer hebben te duchten.

Aangezien het vrij zeker is geworden, dat als beginpunt van Diprionplagen de met vliegdenen begroeide stuifzanden moeten worden aangemerkt, is het dus wenschelijk deze terreinen onder controle te houden.

De dennenscheerder, *Myelophilus (Hylesinus) piniperda* L. vond in de door de dennenbladwesp kaalgevreten boomen een prachtige gelegenheid zich sterk te vermeerderen. Bosch-bezitters zijn in de pers op dit gevaar opmerkzaam gemaakt.

Van andere secundaire insecten, die op grovedennen leven, de *Pissodes* soorten en de groote dennensnuitter (*Hylobius abietis* L.) bleven berichten, dat zij ernstige schade veroorzaakten, uit, behoudens hetgeen Dr. A. D. V o ù t e, Directeur van het Biologisch Laboratorium te Hoenderlo in het Augustus-nummer van dit tijdschrift meedeelde over het optreden van *Pissodes piniphilus* Hbst. in het Nationale Park „de Hoge Veluwe”.

De Oostenrijksche dennen in de boschwachterij „Odoorn” in Drenthe hadden te lijden van een aantasting door de roode dennenbladwesp (*Diprion rufus* Klug.) van welk insect de voorkeur voor *Pinus nigra* bekend is.

Sparre zijn ook dit jaar op veel plaatsen in den top misvormd door vreterij van de sparrebladwesp (*Lygeaonematus abietinus* Christ.). Zoo is genoemd Comité een massaal optreden bekend geworden op „de Ginkel” bij Ede, terwijl ook te Ommerschans, Haren (Gr.), Exloo (Dr.) en in de boschwachterij „Haarle” schade door deze kleine groene bladwespjes werd aangericht. Vermoedelijk zal dit nog wel op meer plaatsen het geval zijn geweest. Daar waar vanwege het comité het vorige jaar tegen dit insect werd gestoven, heeft het geen verdere schade aangericht.

De Douglasspar is al vroeg aangetast door de bekende wolluis (*Gilleteella Cooleyi* Gill.) doch vermoedelijk vond door de lage temperatuur in de tweede helft van den zomer geen sterke vermeerdering plaats.

Zooals reeds eerder opgemerkt schijnen de aanplantingen van Japansche en Europeesche lariks van jaar tot jaar sterker van dierlijke parasieten te hebben te lijden. Van veel zijden bereikten het Insectenplagen-Comité weer klachten over het optreden van de lariksmot, (*Coleophora laricella* Hbn.) Vanwege genoemd Comité wordt een onderzoek ingesteld naar de bestrijding van dit insect. Hierbij is het volgende gebleken.

Het rupsje overwintert uitsluitend op stam en takken, dus

niet in den grond tusschen afgevallen naalden en mos. Gedurende de overwintering is het rupsje, verschenen in zijn huisje (kokertje), helaas niet gevoelig voor bespuiting met carbolineum. Of bestrijding met z.g. winteroliën dan kan geschieden is in onderzoek. Gebleken is voorts, dat de rupsjes kort na de overwintering op zoek gaan naar loten om hun honger te stillen en dan door bestuiving met derrispoeder van laag gehalte kunnen worden gedood; pyrethrum is voor dit doel niet geschikt. Later in het seizoen kan, nadat de eieren zijn uitgekomen, de bestrijding met succes plaats hebben door bespuiting met nicotine of preparaten daarvan.

Een herhaalde bespuiting met alleen petroleumemulsies gedurende de legperiode van de wijfjes (de geheele maand Juni) geeft eveneens bevredigende uitkomsten.

Omtrent eveneens door lariksbladwespen (*Lygeaonematus laricis* Htg.) zijn talrijke berichten binnen gekomen. Het bezit Huize Bergh te 's Heerenberg wordt nu al eenige jaren achtereen geteisterd en een 2e generatie ontnaalde een deel van een aanplant van 50 ha volkomen. Bestrijding van dit insect is door den dichten stand van de lariksen in de jeugd alleen met een vliegtuig mogelijk. Volgens de laboratoriumproeven van het Comité komen in verband met de vrij groote weerstandskracht van de rupsen alleen derris en kalkstikstof voor toepassing in de praktijk in aanmerking.

Eiken moesten het dit jaar nagenoeg overal ernstig ontgelden. Van de soorten, die met zekerheid voor ernstige schade aansprakelijk waren moeten vooral worden genoemd de bastaardsatijnvlinder (*Nygmia phaeorrhoea* Don.) de groote wintervlinder (*Hibernia defoliaria* L.) de kleine wintervlinder (*Cheimatobia brumata* L.), de hyena (*Calymnia troperina*), de ringelrups (*Malacosoma neustria* L.) en de plakker (*Lymantria dispar* L.) ook de groene eikenbladroller (*Tortrix viridana* L.) en de bladroller (*Cacoecia xylostearia*) deden in den voorzomer veel schade aan de eiken, terwijl het eikenmineermotje (*Cracilaria complanella* Hbn.) het eikenblad gedurende den afgeloopen zomer ernstig teisterde.

Door praktijkproeven te Haps (N.B.) is komen vast te staan, dat de schade van den bastaardsatijnvlinder door stuiven in de lente met 1 % derrispoeder alsmede met kiezel-fluorbarium en kiezel-fluornatrium kan worden beperkt.

Populieren stonden ook deze lente op veel plaatsen weer ontbladerd door den satijnvlinder (*Leucoma salicis* L.). Nu verloopen winter is gebleken, dat de overwintering der rupsjes uitsluitend aan den voet der stammen plaats vindt, kan de strijd tegen dit insect misschien met lijmbanden worden aangeboden.

Lit deze mededeelingen blijkt wederom de groote betekenis van het Comité ter Bestudeering van Insectenplagen in Bosschen voor onzen boschbouw; het ware dan ook wen-

schelijk, dat de geldelijke bijdragen van de boschbezitters als rechtstreeks belanghebbenden ruimer in haar kas vloeiden want voortzetting van haar werkzaamheden is inderdaad een groot belang.

Zou deze wensch niet verwezenlijkt kunnen worden nu de houtprijzen zooveel zijn gestegen?

Het optreden van zwamziekten gedurende deze verslagperiode geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Door de Afdeling Houtteelt van het Instituut voor Boschbouwkundig Onderzoek van de Landbouwhoogeschool wordt in samenwerking met het Laboratorium voor Mycologie en Aardappelonderzoek ingesteld naar de vatbaarheid van Weymouthdennen 'afkomstig van verschillende herkomsten voor *Cronartium ribicola* Dietr.

Door tusschenkomst van Dr. A. C. Schenck zijn uit het vaderland van den Weymouthden zaden verkregen van 24 herkomsten. De thans 3-jarige dennen staan in een kweekkerij van het landgoed Oranje Nassau's Oord, waar zij door tusschenplanting van met *Cronartium* geïnoculeerde zwarte-bessenstruiken volop kans hebben te worden geïnfecteerd. Het is de bedoeling met dit materiaal proefvelden aan te leggen om mogelijk verschil in resistentie te kunnen beoordeelen. Mochten er een of meer herkomsten van den Weymouthden bij zijn, die ongevoelig zijn voor *Cronartium* en dus vrij blijven van de Weymouthroestzwam (*Peridermium Strobi*) dan zou dit een mooie aanwinst voor onzen boschbouw zijn.

Mocht ik in het vorige overzicht aandacht vragen voor het boek „Het Geslacht *Populus*” door Dr. G. Houtzagers, thans is dit gevolgd door het „Handboek voor de Populierendeelt” onder redactie van Dr. G. Houtzagers en met medewerking van E. Teerink, M. de Koning, Dr. Henriëtte C. Koning, Dr. Ir. H. van Vloten, Prof. Dr. Joha. Westerdijk, Prof. A. te Wechel en Dr. Ir. H. Broese van Groenou als uitgave van de Nederlandsche Heidemaatschappij.

Ongetwijfeld zal door deze uitgave de cultuur van deze voor ons land zoo belangrijke houtsoort op een hooger peil kunnen worden gebracht. Dit te meer, nu onder contrôle van den N.A.K. (Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst) te Wageningen thans stekhout van goede soorten in den handel wordt gebracht. Het is de taak van onzen boschbouw hieraan zijn volle medewerking te verleen, door voor populierenplantingen slechts materiaal te koopen van gewaarborgden herkomst. Zoodra iedere kweeker en verbouwer doordrongen is van dit voor ons land zoo groote belang, zullen van den populier, in verband met zijn korten omloop, in betrekkelijk korten tijd de thans helaas nog zoo

veelvuldig voorkomende minderwaardige of kankergeroelige vormen geheel zijn verdwenen.

Juist thans nu zooveel populieren worden geveld en door nieuwe zullen moeten worden vervangen, kan hierop niet genoeg de aandacht worden gevestigd!

Van het in het vorige overzicht genoemde rapport van de Commissie „Wegbeplanting”, uitgebracht aan het Dageelijksch Bestuur der Nederlandsche Heidemaatschappij verscheen de 2e druk.

Van 5 tot 7 Maart 1940 had in het parlamentsgebouw te Bern onder voorzitterschap van den president Baron K é l e m e n W a l d b o t t (Hongarije) de IIIe zitting plaats van het C.I.B. (Centre International de Sylviculture). De gedelegeerden waren bijna voltallig aanwezig; ons land werd vertegenwoordigd door Dr. J. A. v a n S t e y n. De zittingen waren voornamelijk gewijd aan huishoudelijke zaken. Besloten werd tot de uitgave van een revue, die men hoopte, dat nog op het eind van dit jaar zal verschijnen. Men besloot de volgende zitting voor het eind van dit jaar in Boedapest te houden.

UIT DE DAGBLADEN.

Algemeen Handelsblad van 17 September 1940.

VERGUNNING NOODIG VOOR INVOER ALLE HOUTSOORTEN

Eerder verleende dispensatie ingetrokken.

De secretaris-generaal, waarnemend hoofd van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart maakt bekend, onder verwijzing naar zijn publicatie van 10 Augustus j.l., dat de directeur van het Rijksbureau voor Hout de bij voornoemde bekendmaking verleende dispensatie met ingang van heden intrekt ten aanzien van het koopen van hout in den zin van de Houtbeschikking 1940 no. 1 met uitzondering van ocoume, oregonpine, pitchpine, teakhout, bangkirai, pokhout, ebbenhout en palissanderhout, voor zoover dit hout bestemd is om hier te lande te worden ingevoerd.

Het is derhalve van heden af verboden zonder vergunning van den directeur van het Rijksbureau voor Hout, hout als bovenbedoeld, voor zoover dit hout bestemd is om hier te lande te worden ingevoerd, te koopen.
